

Nr 105.

Av herr **Hage m. fl.**, om *skrivelse till Kungl. Maj:t angående progressiv beskattning av innehav eller nyttjande av större bostadsvåningar.*

Bland de olägenheter och svårigheter, som krigstiden dragit med sig, är säkerligen en av de mest betydande den *bostadsbrist*, som uppstått som en följd av en nästan fullständigt upphörd byggnadsverksamhet. Att detta missförhållande nu utvecklat sig till en punkt, då saken börjar bli verkligt betänkelig, erkännes från alla håll och framgår också av de statistiska utredningar och uppgifter, som i övrigt lämnats från skilda delar av landet. Så har t. ex. i huvudstaden detta sakförhållande konstaterats vid upprepade tillfällen, och för någon tid sedan omnämnde huvudstadspressen, att man nu kunde säga, att faktiskt inga lägenheter funnos att hyra. Och i en del andra städer inom landet äro kanske förhållandena ännu sämre. Ja, det har till och med inträffat, att familjeförsörjare, som flyttat till ett nytt samhälle, nödgats inkvartera familjen någonstädes i den kringliggande landsbygden eller ha kvar den på den gamla platsen, då bostad på den nya ej kunnat anskaffas.

Statsmakterna ha redan länge haft sina blickar fästade på detta förhållande. Åtgärder ha också i någon mån ifrågasatts och delvis kommit till stånd. Som sådana åtgärder ha framkastats förslag om bostadsförmedling, förbilligande av byggnadsmaterial, kapitalutlåning till byggnadsföretag och bostadsföreningar, forcerat byggande av bostäder för statstjänare m. m. Ävenså har tillkommit lagstiftningen om hyresmedling. Slutligen förväntas även en kungl. proposition med förslag i frågan.

Är det troligt, att man på de vägar, som här omnämnts, kan komma fram till en någorlunda tillfredsställande ändring till det bättre på detta område? Det finnes mycket och mycket, som talar för, att så ej blir fallet, utan att fastmera byggnadsverksamheten, framför allt i de större städerna och samhällena men även i en del mindre samhällen, under långa tider framåt kommer att stagnera eller åtminstone ej på långa vägar när kommer att motsvara den efterfrågan efter bostäder, som förefinnes. Och detta är för övrigt helt naturligt, då kostnaderna för bostadsbyggandet — enligt vad det upplysts av en fackman i Stockholm — kunna beräknas ha stigit från slutet av 1913 med omkring 73 %, vilket givetvis verkar på det sättet, att, om bostadsbyggandet i någon mån framförceras, så bli hyrorna mycket dyra, såvida ej statsåtgärder i en eller annan form kunna häremot vidtagas.

Ett sådant förhållande som det här pålysta kan giva anledning till att upptaga det spørsmålet till debatt, om ej möjligen andra vägar att motarbeta bostadsbristen finnas framkomliga under nuvarande förhållanden än de som hittills tillgripits eller kommit fram i diskussionen. Nuvarande tider ha vid efterforskandet av sådana utvägar att skydda landets medborgare och tillgodose deras intressen i vitala punkter lärt statsmakterna, att man ej får draga sig för att tillgripa även *rationella* åtgärder, även om de kanske kännbart träffa vissa samhällsmedborgare och samhällslager. Här, med avseende på bostadsfrågan, finnes ett område, där man säkerligen kan ha anledning tillämpa denna grundsats, ty här föreligger ett verkligt trängande allmänt intresse att tillgodose. Den konstaterade trångboddheten och ständigt sig ökande bostadsbristen, hotande att slutligen kasta en mängd fattigt folk direkt på gatan, även på grund av hyornas stegring, som till slut blir oöverkomlig för de mindre bemedlade, är ett socialt missförhållande av allra värsta slag, som predestinerar för sjukdomar, sedlig förvildning m. m. Inför utsikten av en fortsatt inställd eller minskad byggnadsverksamhet te sig de kommande åren än mera mörka i detta avseende. Allt talar för, att man tvingas av omständigheterna att tillgripa mycket långt gående åtgärder och angripa missförhållandena från flera olika håll, i förhoppning att man på det sättet skall kunna åstadkomma någon rättelse.

Det är från dessa utgångspunkter, som i denna motion komma att föreslås vissa lagstiftningsåtgärder, lämpliga att tillgripa vid sidan av vad i övrigt kan komma att vidtagas, för att därmed söka på alla tänkbara vägar bidra till ett bättre ordnande av bostadsfrågan.

Då man söker genomtränga bostadsfrågans problem, framställer sig särskilt det förhållandet, att trångboddheten och rumsbristen ej är något som sträcker sig allt genom *hela* samhället, uppifrån och ända ned. Tvärtom lyxvåningarnas, de stora våningarnas tillvaro är ett faktum, som måste framstå som något särskilt i ögonen trädande under tider, då samtidigt svårigheter uppstå dagligen för den mindre bemedlade medborgaren att skaffa sig blott *ett* rum och kök, eller kanske t. o. m. endast ett rum med spis.

I en tid då ransoneringsprincipens nödvändighet för livsmedel slagit igenom och tagit sig uttryck i förordningar och föreskrifter, syftande till att alla skola få någon del av de knappa tillgångarna, kan man ej undgå att pålysa detta förhållande och samtidigt göra sig den frågan: då det finns brist även på bostadslägenheter, varför ej då söka åstadkomma något liknande system, avsett att förebygga att vissa medborgare hotas att kastas på gatan, under det att andra orubbade sitta kvar i innehavet av ett antal rum, vars innehavande under *normala* förhållanden ej kanske har så stor betydelse men under nuvarande förhållanden måste anses mindre önskligt, med tanke på den ständigt sig ökande bristen på bostäder.

Nu kan det naturligtvis ej gärna bli frågan om ett ransoneringssystem för bostäder. Men det finnes säkerligen på detta område andra vägar, som kunde beträdas och som säkerligen kunde i viss mån verka på samma sätt som ett ransoneringssystem. Ett sådant sätt vore att lägga en dryg beskattning på större våningar, progressivt växande uppåt efter antalet rum eller efter våningarnas samlade ytinnehåll — man kunde tänka sig en början med en låg skattesats vid 4 à 5 rum samt därefter en hastig progression uppåt mot de större lyxvåningarne eller också en stegring i förhållande till det samlade ytinnehållet. Härvid borde dock även tagas hänsyn till antalet personer, boende i resp. våningar.

Det kan vara skäl att i detta sammanhang påpeka, att i ett flertal utländska stater existerar en dylik anordning på beskattningens område, som borde kunna — om den infördes även i vårt land och lades på rätta sättet — medföra en viss pressning i riktning mot sönderdelning av större våningar — lyxvåningar o. d. — och därigenom skulle kunna verka fördelaktigt i den riktning, varom här är frågan. Det vore kanske då ej nödvändigt utsträcka skatten till den rena landsbygden, där densamma kanske av många olika motiv vore mindre lämplig, vilket er-

kännande möjligen ligger till grund för att en liknande skatt i en del utländska stater utgår som kommunalskatt.

Den skatt, som avses med detta påpekande, är en hyresskatt — Miet- und Wohnungssteuer i Tyskland och Österrike, Inhabited houses tax i England — om vars art och grunder för utgående — dels som statsskatt, dels som kommunalskatt — tämligen uttömmande redogörelser lämnas dels i »Handwörterbuch der Staatswissenschaften» VI bandet, dels också i »Finanz-Archiv, Zeitschrift für das gesamte Finanzwesen» utgiven av Doktor Georg Schanz 1:a, 11:e, 19:e, 22:a och 29:e årgången.

Ur dessa källor kan inhämtas, att en sådan skatt i en eller annan form existerar eller existerat i Tyskland, Frankrike, England, Rumänien, Österrike, Nederländerna, Belgien och Ryssland. Det är visserligen sant, att ovannämnda skattebestämmelser i resp. land i allmänhet tillkommit med annan syftning än den här ifrågasatta — de synpunkter, som legat till grund för skattens tillkomst, ha säkerligen förnämligast varit *finans*-synpunkter. Men det är alldeles säkert, att strävan att åstadkomma tillgång på mindre lägenheter och att beskatta överflödet också i någon viss mån varit bestämmande för den skattepolitik, som framskapat sådana skattelagar. Härför talar bland annat den omständigheten, att t. ex. i England, enligt ovannämnda »Handwörterbuch der Staatswissenschaften» är från dylik skatteplikt befriad lägenheter och boningshus, för vilka erläggas i hyra eller anses böra erläggas (då de bebos av ägaren) under 20 pund, (en gräns som dock synes satt väl långt ner). I Ryssland är skatten progressiv, vilket även torde på sätt och vis vara fallet i en del andra länder.

En skatt av ovan antytt slag borde kunna — vare sig den lades på hyresgästen i form av stämpelavgift, vilket kanske vore det lämpligaste, eller på husägaren — vara ägnad att i någon mån medverka till åstadkommande av ökad tillgång på smålägenheter, därigenom att en pressning skulle kunna på denna skatteväg åstadkommas på förhyrare av större lägenheter att inskränka sitt rumsbehov, vilket i sin tur borde kunna leda till uppdelning av större lägenhet med därmed följande ökad tillgång till mindre lägenheter. Men även i den mån skatten ej skulle komma att verka på detta sätt, skulle den vara väl motiverad som en lyxskatt, vars avkastning skulle kunna användas till lån eller understöd till företag, avsedda att framskapa ökat byggande av små bostäder. Det måste nämligen anses som en fullt riktig tanke denna, att de, som genom

innehavet av stora lägenheter medverka till framskapandet av bostadsbrist, själva få erlægga bidrag till den statsverksamhet, som avser motarbeta bostadsbristen.

Så trängande som bostadsbristen nu är, och då det framför allt är av vikt, att åtgärder snarast möjligt komma till stånd, hade det naturligtvis varit lyckligast, om ett utarbetat förslag till en skattelag av ovan nämnda slag hade kunnat föreläggas riksdagen och fortast möjligt antagas till efterrättelse. Det torde emellertid ej vara möjligt ordna saken på det sättet. Däremot torde det ej vara uteslutet, att Kungl. Maj:t kan ha möjlighet att under riksdagens lopp utarbeta ett lagförslag i frågan, om nämligen riksdagen tidigt fattade principbeslut i densamma. Det borde bli så mycket lättare för Kungl. Maj:t att utan längre dröjsmål utarbeta ett sådant skatteförslag, som i utländsk skattelagstiftning finnas bestämmelser och förordningar att gå efter, vilka i mer eller mindre modifierad form kunde få komma delvis till användning.

Men även om ett sådant förslag ej kan föreläggas riksdagen förrän vid kommande riksmöte, äro fatalierna säkerligen ej därför försuttna, ty därom torde man med bestämdhet kunna yttra sig, att bostadsbristen kommer att bli en olägenhet, som ej kommer att bortröjas under en längre tid framåt.

Under hänvisning till vad här framhållits och under antagande, att de närmare detaljerna i en sådan beskattning böra överlämnas åt en eventuellt blivande utredning att utarbeta, hemställes alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för riksdagen framlägga ett förslag till progressiv beskattning för innehav eller nyttjande av större bostadsvåningar.

Stockholm den 25 januari 1917.

Ernst Hage.
Ivar Vennerström.

Magnus Bengtsson.
Thure Widlund.

C. O. Johansson,
Sollefteå.
J. Björling.

